

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

4 ПП Основи формування комунікативної компетентності

вчителя початкової школи

напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта

Київ – 2016

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор

з науково-методичної та
навчальної роботи

 О.Б. Жильцов

« _____ » _____ 2016 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

4 ПП Основи формування комунікативної компетентності

вчителя початкової школи

напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02138554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти

Програма № 1665

(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 20 16

Київ – 2016

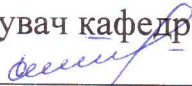
Основи формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи: роб. навч. прог. [для студ. напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. Н.С.Кипиченко. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 21 с.

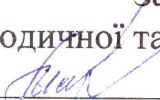
Розробник:

Кипиченко Наталія Сергіївна, кандидат педагогічних наук, викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол № від 07 вересня 2016 року

Завідувач кафедри початкової освіти

С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016 рік
© Педагогічний інститут, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань <i>0101 Педагогічна освіта</i>	<i>Обов'язкова навчальна дисципліна</i>	
	Напрямок підготовки <i>6.010102 Початкова освіта</i>		
Модулів – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>«бакалавр»</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	
Загальна кількість годин – 72		Семестр:	
		7-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 1		Лекції	
		14 год.	4 год.
		Семінарські	
		14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		40 год.	64 год.
	Модульний контроль		
4 год.	-		
Вид контролю: Залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання спецкурсу є формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Основні завдання вивчення спецкурсу:

- уточнення сутності базових понять «комунікативна компетентність», «комунікативна компетентність учителя початкової школи», «педагогічне спілкування»;
- визначення основних форм, методів і прийомів формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи;
- встановлення й аналіз типових помилок у педагогічній діяльності, пов'язаних із спілкуванням вчителя з суб'єктами навчально-виховного процесу;
- оцінка та самооцінка майбутнім педагогом сформованості комунікативної компетентності;
- ознайомлення зі специфікою педагогічного спілкування, його функціями, структурою, етапами, фазами, стратегіями, тактиками і стилями;
- формування у студентів здатності до міжособистісного спілкування;
- розвиток емоційної стабільності, толерантності; вміння працювати в команді.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у студентів *загальних:*

- *світоглядна* – визначеність професійної позиції у педагогічному спілкуванні; усвідомлення його значення у майбутній професійній діяльності; ставлення до учня як до суб'єкта спілкування;
 - *громадянська* – повага до української мови; гуманістична установка на педагогічне спілкування; установка на діалогічність, рівноправність у спілкуванні
 - *комунікативна* – здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; працювати у команді; вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення;
 - *інформаційна* – здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань;
 - *науково-дослідницька* – здатність виконувати навчально-дослідні завдання на основі аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності;
 - *самоосвітня* – наявність потреби підвищення сформованості комунікативної компетентності;
- та фахових компетентностей:**
- *організаційна* – здатність планувати, організовувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів освітнього процесу
 - *психолого-педагогічна* – готовність спрямовувати процес спілкування на вирішення педагогічних завдань; прогнозувати реакції суб'єктів навчально-виховного процесу під час педагогічного спілкування, уникаючи тих, що заважатимуть досягненню мети навчання та виховання;

- *методична* – застосовувати знання з основ педагогічного спілкування і вміння для формування в учнів ключових і предметних компетентностей, розвитку методичної культури, розв'язання професійних задач

- *здоров'язберезжувальна* – готовність дбати про психічне здоров'я учнів;

- *інтегративна* – здатність і готовність організовувати навчально-виховний процес у початковій школі на принципах діалогічності, рівноправності у спілкуванні

- *творча* – готовність до формування індивідуального стилю педагогічного спілкування.

Начальна дисципліна спрямована на формування у студентів комунікативної компетентності

Вивчення курсу передбачає формування у студентів **знань** про:

- сутність поняття «комунікативна компетентність», його складові;

- функції та структуру педагогічного спілкування, а також його значення, особливості, етапи; стратегії, тактики і стилі;

- бар'єри педагогічного спілкування;

- вербальні та невербальні засоби педагогічного спілкування;

- рольові позиції у педагогічному спілкуванні.

На основі цих знань у студентів мають бути сформовані **вміння**:

- застосовувати засоби невербального і вербального спілкування;

- продукувати тексти науково-навчального та виховного змісту в різних ситуаціях педагогічного спілкування;

- слухати співбесідника (учнів, колег, батьків);

- здійснювати навчальну комунікацію за допомогою мовних засобів, які реалізують естетичну функцію;

- визначати мету та завдання педагогічної комунікації, складати загальний план та поетапну програму її реалізації;

- розподіляти ролі під час професійно-педагогічного спілкування;

- прогнозувати «хід» педагогічного спілкування згідно з першим враженням, а також встановлювати, підтримувати та зберігати позитивні контакти у педагогічному спілкуванні та взаємодії з оточуючими (вихованцями, колегами, батьками);

- попереджати та вирішувати конфлікти; управляти конфліктними явищами в навчально-виховному середовищі та усувати їх негативні наслідки;

саморегуляції (управління своєю поведінкою), педагогічної рефлексії.

На вивчення спецкурсу відводиться 72 години / кредита ECTS, із них – 28 годин аудиторних (14 год. – лекційних, 14 год. – семінарських занять), 4 години відводиться на модульні контрольні роботи, 40 годин – на самостійну роботу. Вивчення студентами навчальної дисципліни завершується складанням заліку.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА	Загальна кількість годин	КІЛЬКІСТЬ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН					
		К-сть аудиторних годин	К-сть лекційних годин	К-сть семінарських занять	Самостійна робота	Модульний контроль	Підсумковий контроль
<i>Змістовий модуль I</i> <i>Теоретичні основи формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи</i>	36	16	8	8	18	2	
Тема 1. Комунікативна компетентність учителя початкової школи як інваріантна складова його професійної діяльності		4	2	2	9		
Тема 2. Вербальні та невербальні засоби педагогічного спілкування		8	4	4	9		
Тема 3. Взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні		4	2	2	9		
<i>Змістовий модуль II</i> <i>Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи як багатofакторний процес</i>	36	12	6	6	22	2	
Тема 4. Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять і педагогічної практики		12	6	6	22		
Усього:	72	28	14	14		2	

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ»

Змістовий модуль I **ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

ТЕМА 1. Комунікативна компетентність учителя початкової школи як інваріантна складова його професійної діяльності

ЛЕКЦІЯ 1. *Сутність комунікативної компетентності вчителя початкової школи (2 год.)*

Сутність понять «комунікативна компетентність учителя початкової школи», «формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи»

Складові комунікативної компетентності вчителя початкової школи

Взаємозв'язок комунікативної компетентності вчителя початкової школи та ефективності педагогічного спілкування

Форми, види і структура педагогічного спілкування

Функції педагогічного спілкування

Ключові поняття: комунікативна компетентність, комунікативна компетентність учителя початкової школи, формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи, педагогічне спілкування, форми педагогічного спілкування, види педагогічного спілкування, функції педагогічного спілкування

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1. *Сутність комунікативної компетентності вчителя початкової школи (2 год.)*

ТЕМА 2. Вербальні та невербальні засоби педагогічного спілкування

ЛЕКЦІЯ 2. *Вербальні засоби педагогічного спілкування(2 год.)*

Загальна характеристика засобів педагогічного спілкування

Мовленнєва комунікація: структура і функції. Мовлення вчителя і комунікативна поведінка. Функції мовлення вчителя початкової школи у взаємодії з учнями. Монологічне і діалогічне мовлення.

Бар'єри у вербальній комунікації вчителя початкової школи. Умови ефективного педагогічного мовлення вчителя початкової школи.

Ключові поняття: вербальна комунікація, невербальна комунікація, мовленнєва діяльність вчителя початкової школи, мовленнєва комунікація, мовленнєве спілкування, мовний акт, мовна поведінка, тактика мовного спілкування, бар'єри вербальної комунікації вчителя початкової школи

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2. *Вербальні засоби педагогічного спілкування (2 год.)*

ЛЕКЦІЯ 3. *Невербальні засоби педагогічного спілкування(2 год.)*

Значення і функції невербальної комунікації

Засоби невербальної комунікації та проблема інтерпретації невербальної поведінки. Жести і міміка у невербальному педагогічному спілкуванні. Класифікація жестів (за І.М.Юсуповим). Просторово-часовий фактор педагогічного спілкування. Візуальний контакт (контакт очей)

Постава як джерело невербальної інформації у педагогічному спілкуванні. Міжособистісний простір (дистанція спілкування)

Ключові поняття: невербальна комунікація, екстралінгвістика, жестикуляція, психологічні жести, описові жести, невербальна поведінка, проксеміка, пантоміміка, невербальна мова, такесіка, міміка, кінесіка, контакт очей, паралінгвістика

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3. *Невербальні засоби педагогічного спілкування (2 год.)*

ТЕМА 3. *Взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні*

ЛЕКЦІЯ 4. *Взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні (2 год.)*

Специфіка взаємодії у педагогічному спілкуванні

Рольові позиції у педагогічному спілкуванні

Стилі та стратегії педагогічного спілкування

Сприйняття у педагогічному спілкуванні

Типи поведінки вчителя початкової школи у конфліктній ситуації

Етика і толерантність як принципи педагогічного спілкування

Ключові поняття: педагогічний такт, техніка педагога, рольові позиції, стиль педагогічного спілкування, стратегія педагогічного спілкування, наслідування, маніпуляторство, сугестивність, соціальний стереотип, сензитивність, конформізм, настанова на сприйняття, самопрезентація, психологічні способи впливу, конфлікт, конфліктна ситуація, етика у педагогічному спілкуванні, толерантність

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4. *Взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні (2 год.)*

Змістовий модуль II

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК БАГАТОФАКТОРНИЙ ПРОЦЕС

ТЕМА 4. *Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять та педагогічної практики*

ЛЕКЦІЯ 5. *Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять(2 год.)*

Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи на

різних видах занять: лекції, семінарському, практичному, консультації, іспиті

Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи у процесі самостійної роботи. Вправа як ефективний засіб формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи

Порушення, труднощі і бар'єри, які виникають у спілкуванні студента і викладача. Особливості сприйняття за постійного педагогічного спілкування

Значення ефективного слухання. Стилi слухання і зворотний зв'язок у педагогічному спілкуванні.

Ключові поняття: лекція, семінарське заняття, практичне заняття, індивідуальне заняття, консультація, іспит, метод навчання, рефлексивне слухання

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5. Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять (2 год.)

ЛЕКЦІЯ 6-7. Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики (4 год.)

Етапи підготовки вчителя початкової школи до проходження педагогічної практики.

Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час проведення уроків, ранкових зустрічей, виховних заходів, консультування учнів. Особливості спілкування з батьками учнів. Батьківські збори як одна із форм організації педагогічної практики. Вивчення перспективного педагогічного досвіду як важливий метод формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи.

Спостереження й аналіз уроків як ефективний метод формування комунікативної компетентності. Метод відеозапису: його переваги та недоліки

Чинники, які позитивно впливають на формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики

Особливості проведення звітної конференції за результатами проходження педагогічної практики.

Ключові поняття: педагогічна практика, урок, ранкова зустріч, виховне заняття, батьківські збори, виступ, бесіда, діалог.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6-7. Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики (4 год.)

V. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ

«Основи формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи

Разом: 72 год., із них: 24 год. аудиторних (14 – лекційних, 14 – семінарських занять), 4 год. відводиться на модульні контрольні роботи, 40 год. – на самостійну роботу, закінчується складанням заліку

Назва модуля	ТЕОРЕТИЧНОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ					ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК БАГАТОФАКТОРНИЙ ПРОЦЕС				
Кількість балів за модуль	103 балли					97 баллів				
Темати	1		2		3	4		5		
Лекції	Сутність комунікативної компетентності вчителя початкової школи		Вербальні засоби педагогічного спілкування		взаємодія і сприйняття у педагогічному спілкуванні	Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять		Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики		
Семінарські заняття	Сутність комунікативної компетентності вчителя початкової школи		Вербальні засоби педагогічного спілкування		Невербальні засоби педагогічного спілкування	Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять		Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики		
СР	30 баллів					36 баллів				
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 25 балів					Модульна контрольна робота 2 25 балів				
ПК	Всього – 200 балів, коефіцієнт - 2									

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I

Семінарське заняття 1

ТЕМА. Сутність комунікативної компетентності вчителя початкової школи

План заняття

1. Порівняйте зміст і об'єм понять: «комунікативна компетентність учителя початкової школи», «педагогічне спілкування», «комунікація»
2. Охарактеризуйте компоненти комунікативної компетентності
3. Визначте ефективні форми педагогічного спілкування
4. Дайте характеристику видам педагогічного спілкування
5. Проаналізуйте структуру педагогічного спілкування
6. Зазначте пріоритетні функції педагогічного спілкування, які є пріоритетними. Обґрунтуйте свою відповідь

Рекомендована література

Основна: 1, 2

Додаткова: 2, 4

Семінарське заняття 2

ТЕМА. Вербальні засоби педагогічного спілкування

План заняття

1. Визначте сутність понять «вербальна комунікація», «невербальна комунікація», «мовленнєва діяльність вчителя початкової школи», «мовна комунікація»
2. Проаналізуйте структуру мовної комунікації, яку здійснює вчитель початкової школи
3. Зазначте та охарактеризуйте педагогічні функції мовлення вчителя початкової школи
4. Встановіть особливості різних форм монологічного мовлення вчителя початкової школи
5. Сформулюйте правила мовленнєвої комунікації, що забезпечують ефективну взаємодію вчителя початкової школи і учнів
6. Охарактеризуйте бар'єри вербальної комунікації вчителя початкової школи. Зазначте чинники, які впливають на їх виникнення

Рекомендована література

Основна: 1, 2, 6

Додаткова: 4, 3

Семінарське заняття 3

ТЕМА. Невербальні засоби педагогічного спілкування

План заняття

1. Визначте та охарактеризуйте функції, які здійснюють невербальні засоби педагогічного спілкування
2. Охарактеризуйте невербальні засоби педагогічного спілкування

3. Обґрунтуйте власну думку щодо впливу невербальних засобів педагогічного спілкування на його ефективність
4. Зазначте, які переваги надає вчителю початкової школи вміння «зчитувати» невербальні сигнали
5. Розкрийте можливості застосування візуального контакту в педагогічному спілкуванні
6. Проаналізуйте ситуації відповідності (та невідповідності) вербальних і невербальних засобів передачі навчальної інформації під час педагогічного спілкування. Змодельуйте відповідні приклади

Рекомендована література

Основна: 2, 3, 7

Додаткова: 1, 4

Семінарське заняття 4

ТЕМА. Специфіка взаємодії у педагогічному спілкуванні

План заняття

1. Визначте сутність поняття «педагогічний такт»
2. Охарактеризуйте рольові позиції в педагогічному спілкуванні
3. Перелічіть та охарактеризуйте стилі та стратегії педагогічного спілкування
4. Дайте характеристику психологічним способам впливу в педагогічному спілкуванні
5. Зазначте чинники, які впливають на ефективність педагогічного навчання і переконання
6. Доберіть приклади педагогічних ситуацій, що ілюструють доцільність застосування вчителем початкової школи різних стилів педагогічного спілкування
7. Обґрунтуйте власну думку про доцільність застосування маніпулятивних прийомів як учнями, так і вчителями в навчально-виховному процесі
8. Наведіть приклади помилок сприймання у педагогічному спілкуванні, застосовуючи конкретні ситуації з особистого досвіду або художніх творів. Проаналізуйте їх, розробіть рекомендації для вчителів початкової школи щодо вирішення цієї ситуації.

Рекомендована література

Основна: 3, 4, 6

Додаткова: 1, 2, 5

Семінарське заняття 5

ТЕМА. Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять

План заняття

1. Визначте та охарактеризуйте можливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час лекційних, семінарських, практичних, індивідуальних занять, консультацій

2. Зазначте чинники, які позитивно впливають на формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час аудиторних занять, а також ті, які – негативно
3. Встановіть значення самостійної роботи у формуванні комунікативної компетентності вчителя початкової школи
4. Підберіть конкретні приклади, що ілюструють виникнення бар'єрів у педагогічному спілкуванні студентів і викладачів, проаналізуйте їх. Визначте шляхи їх подолання
5. Наведіть приклади застосування різних прийомів рефлексивного слухання у конкретних ситуаціях спілкування під час навчання у ВНЗ
6. Змодельуйте гіпотетичну ситуацію свого працевлаштування. Розробіть і обґрунтуйте елементи самоподачі відповідно до поставленої мети

Рекомендована література

Основна: 1, 4, 7

Додаткова: 3, 5

Семінарське заняття 6-7

ТЕМА. Особливості формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи під час педагогічної практики

План заняття

1. Встановіть, яке значення має педагогічна практика для формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи
2. Визначте ефективні форми організації педагогічної практики, зважаючи на Ваш досвід
3. Зазначте та охарактеризуйте етапи підготовки студента до проходження педагогічної практики
4. Проаналізуйте можливі труднощі, які ми можемо відчувати під час педагогічного спілкування з учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією. Розробіть шляхи їх подолання

Рекомендована література

Основна: 2, 5, 6

Додаткова: 1, 3

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I

ТЕМА 1. Сутність і функції педагогічної діагностики вчителя початкової школи.

1. Заповніть таблицю «Спілкування і комунікація: спільне та відмінне»

Спілкування	Комунікація

2. Застосовуючи власний досвід, наведіть конкретні приклади впливу комунікативної компетентності вчителя початкової школи на ефективність навчально-виховного процесу

3. Продіагностуйте себе за такими методиками, як: діагностування спрямованості особистості (В. Смекал, М. Кучер); діагностування здатності до професій, пов'язаних зі спілкуванням (Є.Клімов); тестування на виявлення потреби у спілкуванні (В.Семиченко, В.Заслуженюк); тестування на виявлення комунікабельності (В.Ряховський); діагностування комунікативних переконань особистості (Є. Заїка, А. Івашов). Проаналізуйте результати діагностування. Розробіть алгоритм формування комунікативної компетентності, зважаючи на індивідуальні особливості, переконання і досвід педагогічного спілкування

ТЕМА 2. Вербальні та невербальні засоби педагогічного спілкування

1. Перегляньте відеозапис уроку якого в початковій школі. Визначте відповідність вербальних і невербальних засобів передачі навчальної інформації вчителя учням

2. Продіагностуйте себе за допомогою опитувальника «Невербальні характеристики спілкування» (методики Н.Бітянкової та В.Лабунської в авторській модифікації І. Аносова)

3. Поділіться на групи та виконайте дослідницький проект із теми (на вибір):

- «Що може про людину розповісти хода?»
- «Чи може контролювати вчитель початкової школи власну міміку, пантоміміку?»
- «Яке значення має інтуїція в педагогічному спілкуванні?»

ТЕМА 3. Специфіка взаємодії у педагогічному спілкуванні

1. Продіагностуйте себе за допомогою методики «Ваш стиль спілкування з учнями» (за С.Мартиненко, Н.Кипиченко)

2. Розробіть початковий етап індивідуальної бесіди з учнем, його батьками, з метою встановлення емоційної взаємодії. Обміркуйте програму дій з подолання бар'єрів у педагогічному спілкуванні

Змістовий модуль II

ТЕМА 4. Формування комунікативної компетентності вчителя початкової школи у процесі фахової підготовки

1. Сформулюйте п'ять правил ефективного слухання лекції
2. Розробіть методичні рекомендації для ефективного підготовки виступів на семінарських заняттях
3. Під час педагогічної практики проаналізуйте імідж одного із учителів початкової школи з урахуванням його складових, процесів формування і прийняття учнями, їхніми батьками, колегами, адміністрацією
4. Підготуйте виступ на методичному об'єднанні вчителів початкової школи (тема на вибір)
5. Підготуйте виступ на батьківських зборах (тема на вибір)
6. Розробіть і проведіть фрагмент уроку (клас, навчальний предмет і тема на вибір)
7. Розробіть і змоделюйте індивідуальну бесіду з учнем або його батьками

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи студентів подано табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I	Семінарське заняття 1-4	30
Змістовий модуль II	Семінарське заняття 5-7	36
<i>Разом: 40 год.</i>		<i>Разом: 66 балів</i>

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою (кількість підсумкових балів 100).

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються методи контролю:

- **письмовий контроль:** добірка діагностичних методик
- **комп'ютерний контроль:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування
- **самоконтроль:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.8.1-8.4

Таблиця 8.1

**Розрахунок рейтингових балів
за видами поточного (модульного) контролю**

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Модульні контрольні роботи	50
2	Самостійна робота	66
3	Відвідування лекцій	7
4	Робота на семінарських заняттях	77
Усього:		200
		Коефіцієнт – 2

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються методи:

- **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда;
- **методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, вправи, завдання, реферат;
- **комп'ютерного контролю:** тестові програми;
- **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

**Порядок переведення рейтингових показників успішності
у європейські оцінки ECTS**

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
« відмінно »	виставляється за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та вмінь
« добре »	виставляється за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, але у відповіді студента наявні незначні помилки
« задовільно »	виставляється за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача
« незадовільно »	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни

Кожний модуль охоплює бали за поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Модульний контроль знань студентів проводиться після завершення вивчення навчального матеріалу модуля. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• *словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

• *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

• *практичні*: вправи, творчі завдання.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, проблемно-пошукові, дослідницькі, творчі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладачів; самостійна робота студентів: з книгою, виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу і мотивації до навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- опорні конспекти лекцій;
- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект завдань для підсумкового контролю);
- відеозаписи уроків.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аносов І.П. Психологічні основи педагогічного спілкування: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / І.П. Аносов, С.В. Яремчук, В.В. Молодиченко. – К. : Ін-т сучас. підруч., 2007. – 272 с.
2. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні: навч. посіб. / Н.Ю.Бутенко. – Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2005. – 336 с.
3. Волкова Н. П.Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н.П.Волкова. – К. : «Академвидав», 2006. – 256 с.
4. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: книга для учителя / В.А.Кан-Калик. – М. : Просвещение. – 1987. – 190 с.
5. Мартиненко С.М. Діагностування особистісно-професійних якостей вчителя початкової школи: навч.-метод. посіб. / С.М.Мартиненко. – К. : АКМЕ ГРУП, 2015. – 208 с.

6. Педагогічна майстерність : підруч. / І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос [та ін.] ; за ред. І.А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К. : СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.

7. Савенкова Л. Педагогічна риторика: навч. посіб. / Л.О.Савенкова ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2009. – 298 с.

Додаткова:

1. Кипиченко Н. С. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи у процесі педагогічної практики: основні етапи / Н.С. Кипиченко // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії : матер. Міжнарод. наук.-практ. конф., 30–31 грудня 2014 р.// Збірник наукових праць. –Переяслав-Хмельницький, 2015 р. – С.195 – 197.

2. Мартиненко С.М., Кипиченко Н.С. Сучасні підходи до формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи / С.Мартиненко, Н.Кипиченко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: Педагогічні науки: зб. наук. праць. – 2012. – №14 (239). – С.85–89.

3. Матвієнко О.В. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної взаємодії : [монографія] / О.В. Матвієнко. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. – 384 с.

4. Сагач Г. М. Словник основних термінів та понять риторики: навч. посіб. / Г. М. Сагач. – К. : МАУП, 2006. – 280 с.

5. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський – К. : Рад. шк., 1988. – 304 с.